

Daniel Șandru. Convingerea că binele există

Radu VANCU

Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu, Facultatea de Litere și Arte
Lucian Blaga University of Sibiu, Faculty of Letters and Arts
Personal e-mail: rvancu@gmail.com

Daniel Șandru. The Assurance that Good Exists

The article reviews Daniel Șandru's recent collection of political studies, *Maladiile postcomuniste* – on the one hand, an extended manifesto in favor of liberal thought; on the other hand, a collectory of the pathological symptoms and diseases of Romanian political life after 1990 and until 2019. For Șandru, the root of all political deviations lies in populism, the central pathology of democracy, with all its baroque hypostases; denouncing „the seduction of Syracuse”, as Mark Lilla calls it, as well as the temptations of what the same philosopher names „the reckless mind”, Daniel Șandru is against all „political religions” (Eric Voegelin) and their peculiar demonologies. Given the systematic continuity of his political thought, always consistent disregarding the topic it discusses, Șandru's book is a solid proof that „truth is what continues”, in Camus's words – and that truth ostensibly exists.

Keywords: Eastern Europe post-communism, contemporary Romanian politics, populism, liberalism, Mark Lilla, Daniel Șandru

L-am cunoscut pe Daniel Șandru acum mai bine de un deceniu, dacă nu mă înșală memoria (*dove sta memoria...*). M-a cucerit de la bun început tânărul smead și zvelt, vorbind cu o distincție ușor ostentativă, pe măsura eleganței lui de asemenea vag ostentative - exista, în toată manifestarea lui publică, un anume exces de eleganță care (așa am simțit de la bun început, și tot ce a făcut în spațiul public Daniel Șandru a venit să îmi confirme intuiția inițială) era corelativul obiectiv al voinței de a rămâne imaculat într-o lume construită aproape numai din macule, de a fi ireproșabil într-o lume în care prea i se poate reproșa orice oricui. Câtul lui de ostentație estetică era, de fapt, traducerea unui instinct etic: asta am simțit atunci, acum mai mult de zece ani. Iar când, în februarie 2017, după ce ajunsese ministru al Departamentului Centenar în guvernul Cioloș, Daniel Șandru avea să demisioneze din cabinetul Grindeanu după OUG 13 - și, cu o simplitate la îndemâna foarte puținora, avea să iasă din Palatul Guvernului pentru a mi se alătura printre protestatarii din Piață - ei bine, în

acel februarie 2017, am știu o dată în plus că intuiția mea originară din urmă cu un deceniu fusese cât se poate de corectă: în acel context particular, la fel ca în toate contextele, exprimarea publică a lui Daniel Șandru traducea ca întotdeauna un instinct etic ireductibil, care-l face să poată rămâne curat și când traversează medii lipsite integral de curățenie, așa cum era cel al guvernului din care tocmai ieșise.

Nu altceva decât o traducere a unui instinct etic bazal e și cartea pe care o publică el acum. Traversând, de asemenea, o epocă a obscenității publice, cum a numit-o memorabil și definitiv Andrei Pleșu, reflecția lui Daniel Șandru asupra maladiilor postcomuniste ale spațiului nostru public este, în fond, una profund etică. Desigur, Șandru își exercită spiritul etic cu instrumentele specifice profesiei lui, aceea de teoretician al politicului: prin urmare, el va diagnostica formele răului politic (care, pentru el, originează în populism, pe care-l consideră patologia centrală a democrației, în toată varietatea barocă a ipostaziilor lui istorice); va denunța ideologiile

(pe acelea înțelese și practicate ca formă de control social, specifice regimurilor totalitare sau iliberal - pe care le distinge de ideologiile de cunoaștere socială, specifice regimurilor poliarihice); va glosa reprobativ pe marginea violenței ca instrument al guvernării (și distinge și aici, la fel de subtil, între violența reală și diversele tipuri de violență simbolică); va sancționa “gândirea nesăbuită”, cum o numește Mark Lilla, a intelectualilor în politică, denunțând “seducția Siracuzei”, cum o numește Mark Lilla, și toate formele de servitute voluntară (de la *the reckless mind* la *the shipwrecked mind*, cu formulele tot memorabile și definitive ale aceluiași Lilla); va denunța fragilitatea și friabilitatea dihotomiei radicale dreapta - stânga în mediul politic românesc (și identifică o cauză primă a inconsistenței noastre ideologice în precaritatea tradiției democratice autohtone, a cărei cezură totală între 1938 și 1989 a făcut imposibilă orice coagulare doctrinară rezonabilă și credibilă); va abhorră “religiile politice”, cu formula lui Eric Voegelin, cu toată scolastica și toate demonologiile lor aferente; va raționaliza și dezvrăji “miturile politice”, convins că rațiunea e singurul operator dezirabil în masa de emoții volatile, inflamabile și explozive, din care e compusă materia politicului; va observa cum secolul 20 a putut fi definit deopotrivă drept un secol al maselor și un secol al intelectualilor - și va încerca să explice cum e posibil ca ambele definiții să fie simultan posibile și juste; va descrie morfologia fantasmelor politice - și a modurilor în care ele se pun în operă; va discuta problemele metodologice ale liberalismului (deși liberal auto-declarat, Șandru practică îndoiala carteziană inclusiv în raport cu propriile convingeri - are, altfel spus, conștiința faptului că nu există o explicație ideologică holistă a lumii, că nici o ideologie nu descrie fără rest lumea, că nici una dintre ele, fie ea de stânga sau de dreapta, nu are monopolul adevărului; e admirabil să vezi, în destule pagini, cum autorul își dezvrăjește propriile convingeri, propriile adevăruri afective, propriul creier, propria inimă); va teoretiza patriotismul lucid - și va arăta cum poate fi el pus la lucru. (Și chiar l-a pus - atât în propriul scris, cât și la Departamentul Centenar, dar și la conducerea revistei *Timpul*, dar și în proiectul admirabil al Galei *Oamenilor Timpului*, dar și în profesoratul universitar, și în..., și în...).

Va face toate acestea - și altele, multe, pe lângă (prea multe pentru a fi rezumabile într-un mic cuvânt prefațator). Însă toate acestea sunt, de fapt, tot atâtea traduceri ale acestui instinct etic originar: relativist sub raport ideologic, Șandru nu e și un relativist etic. Pentru el, binele *există*. Iar acțiunea politică, ca și teoria politică, au menirea de a-l pune în practică. Diagnosticând răul politic (nu întâmplător folosește, în titlul cărții, metafora medicală a maladiilor!), el are convingerea că există și un tratament al lor. Există un fond meliorativ al scrisului lui, o convingere că lumea se poate face *bine*, un anume angajament afectiv și etic care, atunci când vine de la

un teoretician al acelei forme de cinism superior care e politica, emoționează și convinge. Și, mai ales, te face să crezi *pe cuvânt* ceea ce spune, aparent doar tehnic, politologul.

Cum fiecare pagină e, practic, o pulsione a acestui instinct etic, textele adunate de Daniel Șandru în *Maladiile postcomuniste* fac, în cele din urmă, sistem - și par un diagnostic al ziselor maladii, întins pe sute și sute de pagini. Scrise în varii ocazii, ba pentru conferințe academice, ba pentru consemnarea unor cărți *landmark* pentru teoria politică, ba pentru reviste ale liceenilor de la Alecart, ba pentru blogul propriu, ele ar trebui să fie doar niște *miscellanea* ale unui minți îndrăgostite de reflecția politică, ale unui spirit liberal convins că salvarea *polis*-ului vine din construcția de comunități (e ceea ce Șandru face de când îl știu, sub varii forme), începând din liceu și până în ultima senescență (care, firește, nu e neapărat cea academică). Însă, inervate de *energeia* etică, paginile lui Șandru comunică una cu alta, își răspund adesea și se continuă firesc (recenzia din 2015 a unei cărți despre populism editate de Cas Mudde și Cristóbal Rovira Kaltwasser sunt continuarea firească a unor articole pe teme contigue publicate în revista liceenilor de la Alecart din 2011, de pildă; și se pot găsi exemple numeroase de astfel de continuități); există o continuitate ideologică a lor care originează, de fapt, în unitatea reflecției etice despre politică a lui Șandru. Și, cum știm bine că, după Camus, *la vérité est ce qui continue*, exact continuitatea, exact acest *legato* al gândirii lui politice și morale mi se pare calitatea cea mai prețioasă și a scrisului, și a acțiunii publice a lui Daniel Șandru.

Adevărul e ceea ce continuă. Într-adevăr: iar paginile lui Daniel Șandru, cu temele lor obsesive reluându-se la distanțe de zeci și sute de pagini, construind continuități din materia discontinuităților noastre, sunt o ilustrare admirabilă a axiomei lui Camus. Cu care, de altfel, îl înrudește și convingerea că binele există.

Bibliography

Daniel Șandru, *Maladii postcomuniste*, Iași, Editura Junimea, 2019